

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERGİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 10 / Sayı: 19 / Yaz 2019

JOURNAL OF EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 10 / No: 19 / Summer 2019

OLUMSUZ OKUL TUTUMU, OKULA YABANCILAŞMA VE ANTI-SOSYAL DAVRANIŞIN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SUÇA EĞİLİMİNİ YORDAMA DÜZEYİ

THE PREDICTION LEVEL OF NEGATIVE ATTITUDE TOWARDS SCHOOL, SCHOOL ALIENATION AND ANTI-SOCIAL BEHAVIOR ON JUVENILE DELINQUENCY

Taner ATMACA

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

OLUMSUZ OKUL TUTUMU, OKULA YABANCILAŞMA VE ANTI-SOSYAL DAVRANIŞIN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SUÇA EĞİLİMİNİ YORDAMA DÜZEYİ¹

Taner ATMACA²

Öz: Bu çalışmanın temel amacı ortaöğretim öğrencilerinin olumsuz okul tutumlarının, anti sosyal davranışların ve okula yabancılaşma düzeylerinin okulda disiplin suçu kabul edilen davranışlarını yordama düzeyini ortaya koymaktır. Bu bağlamda Düzce’de sınıvla öğrenci kabul eden yirmi ortaöğretim kurumu içerisinde en düşük puana sahip bir meslek lisesine devam eden 256 öğrenciden 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde veriler elde edilmiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. Verilerin toplanmasında, Okul Tutumu Ölçeği, Anti-Sosyal Davranışlar Ölçeği, Okula Yabancılaşma Ölçeği ve Suça Eğilim Envanteri kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde korelasyon, adimsal çoklu regresyon ve yol analizi teknikleri kullanılmıştır. Ortaya çıkan bulgulara göre olumsuz okul tutumu, anti sosyal davranış, okula yabancılaşma ve suça eğilim arasında orta düzeyde, anlamlı ve pozitif korelasyon bulunmaktadır. Ayrıca olumsuz okul tutumu, anti sosyal davranış ve okula yabancılaşma, ortaöğretim öğrencilerinin suça eğilim düzeylerinin %44’ünü açıklamaktadır. Yapılan yol analizinde anti sosyal davranışın aracılık etkisine de bakılmıştır. Olumsuz okul tutumu ve okula yabancılaşmanın lise öğrencilerinin suça eğilimlerini anti sosyal davranış aracılığı ile orta düzeyde yordadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anti-Sosyal Davranış, Yabancılaşma, Olumsuz Okul Tutumu, Suça Eğilim

Giriş

Suç, toplumsal kuralları ve düzeni bozduğu için kanunlar tarafından yasaklanmış eylem olarak ifade edilmektedir. Suç olarak kabul edilen davranışların sosyolojik, kriminolojik, pedagojik ve psikolojik nedenleri ve etkileri bulunmaktadır. Olumlu toplumsal ve ailevi ortamdan yoksun olmak, akran gruplarının niteliği, kimlik edinimi sürecindeki arayışlar, okul hayatındaki başarısızlıklar vb. faktörler ergenlik dönemindeki bireylerin suç kabul edilebilecek davranışlar göstermesinde etkili olabilmektedir (Yılmaz, 2015). Okullarda istenmeyen ve

MAKALE HAKKINDA:

Geliş Tarihi: 04.03.2019; Revizyon Tarihi: 22.05.2019; Kabul Tarihi: 22.05.2019

1) 14. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. (2-4 Mayıs, 2019; Çeşme-İzmir)

2) Arş. Gör. Dr. Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, taneratmaca@duzce.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-9157-3100

disiplin suçu olarak kabul edilen öğrenci davranışlarının yaygınlık kazanması son dönemlerde karşılaşılan en önemli eğitim sorunları arasında yer almaktadır (Tunç, Yıldız ve Doğan, 2015; Kahveci, 2012). Öğrencilerin okullarda bu türden olumsuz davranış göstermelerine neden olan çok çeşitli faktörler sayılabilir. Bunlar arasında öğrencinin kendisinden, öğretmenlerden, akran gruplarından, okuldan, çevreden ve aileden kaynaklı nedenler öne çıkmaktadır (Akar, 2006; Atıcı, 2014; Kızmaz, 2004).

Bireylerin toplumda suç veya sapma olarak nitelenen eylemleri yapmasına yol açan risk faktörlerini inceleyen hem psikolojik hem de sosyolojik teoriler alan yazında yer almaktadır. Psikoloji literatüründe ergen yaş gruplarının problemleri davranış sergilemelerini açıklayan Khantz'in Benlik kuramından, Stanton ve Todd'un kuramından, Patterson'un Sosyal Yapı Modelinden ve Ausebel'in Kişilik-Yetersizlik Kuramından, Brofenbrenner'in Sosyo-Ekolojik kuramından, Jessor'un Problem Davranış kuramından söz etmek mümkündür (Siyez ve Aysan, 2007). Söz gelimi bu kuramlar içerisindeki *Problem Davranış Kuramı* riskli davranışların temelinde bireyin aile yapısı, ailede öncelenen değerler ve ideolojiler, aile ortamı, akran çevresi, medya, mizaç gibi nedenlerin güçlü etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir (Jessor, 1998). Buna karşın bu tür sapma davranışlarına bulaşma riskini en aza indirmede Jessor (1991) bireylerin algıladığı sosyal desteğin ve toplumsal kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesinin etkili olabileceğini dile getirmektedir.

Okulda suç sayılan davranışların ve istenmeyen eylemlerin ortaya çıkmasını açıklayan önemli sosyolojik teoriler arasında sosyal kontrol kuramı, etiketleme kuramı ve gerilim kuramı sayılabilir. Sosyal kontrol kuramı bireyin suçluluğunu toplumsal yapıya ola güçlü veya zayıf bağlılığı ile açıklamaktadır. Farklı bir ifadeyle birey toplumdaki çeşitli kontrol mekanizmalarına bağlı olarak suça bulaşır veya suçtan kaçınır. Okul ve suçluluk ile ilgili diğer bir kuram ise *gerilim teorisi* olarak alan yazında yer almaktadır. Cloward ve Ohlin (1960) tarafından geliştirilen bu teori, özellikle toplumsal katmanda altta bulunan gençlerin suça bulaşmalarında ve toplumda istenmeyen davranışları sergilemelerinde eğitimin önemli bir payı olduğunu ileri sürmektedir. Bu teoriye göre alt toplumsal sınıflarda bulunan öğrencilerin meşru kanallardan başarılı sayılmalarını ve toplumca istenen-onanan davranışları sergilemelerini var olan pedagojik yapı bloke etmektedir (Kızmaz, 2004). Farklı bir söylemle bu teoriye göre pedagojik sistem alt toplumsal sınıflarda bulunan, farklı bir deyimle ekonomik ve kültürel sermaye yönünden yoksul ve yoksun olan kesimlerin çocuklarını elimine etme üzerine kurulduğu için bu nitelikteki gençleri de suça itmektir. Ayrıca Cohen'e göre alt toplumsal tabakalardaki gençlerde orta ve üst tabakada bulunan gençlerde görülen hırs, sorumluluk alma, kendini kontrol edebilme, saldırgan olmama vb. olumlu niteliklerin olmaması ve bu değerlerden mahrum olmaları onları suç oluşturan davranışlara iten bireysel faktörler içerisinde yer almaktadır.

Öğrencinin okula karşı olan tutumu, okul içindeki davranışlarına yön veren önemli etkenler arasında yer almaktadır. Öğrencinin okula ve eğitim sistemine karşı geliştirdiği olumlu veya olumsuz tutum zamanla davranışlarına da yansımaktadır. Okula karşı geliştirilen tutum olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Olumlu tutumun bir sonucu olarak bireyin daha isten-dik ve başarı odaklı davranışlar sergilemesi beklenir. Buna karşın olumsuz okul tutumuna sahip öğrencilerin okuldan kaçma, okul içinde çeşitli disiplin suçlarına karışma, sınıf ortamının düzenini bozma gibi istenmeyen davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Adıgüzel ve Karadaş, 2013). Okula karşı olumlu veya olumsuz tutum geliştirmede bireyin okul hayatı içerisinde karşılaştığı durumlar, öğretmenler, aile, akran grupları oldukça önemli role sahiptir.

Gerek olumsuz okul tutumundan gerekse başka nedenlerden dolayı okulda istenmeyen davranışların sıklıkla sergilenmesi öğrencinin zaman içerisinde okula karşı yabancılaşmasını da hızlandırmaktadır (Hascher ve Hadjar, 2018). *Yabancılaşma*, sosyal bilimlerde özellikle Marx'ın kullanımından sonra yaygınlık kazanmış bir kavramdır. Marx'ın yabancılaşma kavramının temelini iş oluşturmaktadır. İnsanın işi ile ilgili olan yabancılaşması Marx'a göre zamanla diğer her türlü etkinliğe de etki eder ve bunları yabancılaşmış ilişkilere dönüştürür (Kızılcık, 1992; Marx, 1968, akt. Kızıltan, 1986). Yabancılaşma kavramını özün kayboluşu, ümitsizlik, yalnızlık, güçsüzlük, ilgisizlik, kayıtsızlık, kaygı, yalıtılmışlık, anlamsızlık, hoşnutsuzluk, kuralsızlık gibi duyguların tamamını kapsayan bir olgu biçiminde de tanımlamak da mümkündür. Başka bir deyişle yabancılaşma, insanı insan olarak var eden öz niteliklerini yitirmesi sonucu kendisinden, ürettiği üründen, yaşadığı doğal, toplumsal, psikolojik ve kültürel çevresinden uzaklaşmasıdır. Okula karşı yabancılaşma ise öğrencilerin, okuldan bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak uzaklaşmasıdır. Okula yabancılaşmış öğrenciler, diğer öğrencilere göre okulda suç kabul edilen davranışları daha sık sergilemektedirler (Liazos, 1978; Türk, 2013).

Okulda istenmeyen ve suç kabul edilen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında diğer önemli bir faktör de *anti sosyal davranışlar* olarak alan yazında yer almaktadır (Güler, 2010). Toplumsal normları ve kuralları hiçe sayan, kendi başına buyruk hareket eden bireylerin ortaya koydukları bu davranışlara anti sosyal davranışlar denilmektedir (Riley, 2007). Literatürde yer alan çalışmalar, anti sosyal davranış gösteren, okula karşı olumsuz tutumu olan ve okula karşı yabancılaşma yaşayan öğrencilerin istenmeyen ve suç kabul edilen davranışları daha sık gösterdiklerini ifade etmektedir (Burdek ve Lawska, 2016). Literatürde anti sosyal davranışlar ile okulda istenmeyen ve suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmaların yer aldığı görülmektedir (Bender ve Lösel, 2011; Pauwels ve Svensson, 2015). Ayrıca anti sosyal kişilik yapısına sahip olan bireylerin sadece okulda değil okul dışında da suça bulaşma, kendine veya başkasına zarar verme, madde bağımlılığı, şiddet uygulama, başka canlılara zarar verme ve intihar girişimi gibi eylemler içerisinde oldukları da araştırma sonuçları içerisinde yer almaktadır (Deniz, 2017; Durmaz, 2017).

Anti sosyal kişilik bozukluğu ve davranışların ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülen psiko-sosyal ve genetik faktörler üzerine çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Psiko-sosyal nedenlerin oluşmasında bireyin özellikle aile ve çocukluk yaşantılarının etkili olabileceği üzerinde durulmaktadır (Sardoğan ve Kaygusuz, 2006). Buna ek olarak kültürel ve sosyolojik yapının düzgün olmamasıyla ailevi bağların gevşek olması sayılabilir. Ayrıca, yeterince dayanışma ağlarının olmamasının, toplumsal çözümlerin çok olmasının, otoriter aile tiplerinde yetişmenin, istismara ve ihmale açık, travmatik geçmişi olan bir çocukluk geçirmenin ve çevresel faktörlerin de anti sosyal davranış bozukluğunun ortaya çıkmasını hızlandırdığı ve risk eşliğini düşürdüğü ileri sürülmektedir. Ayrıca bu davranışların gençlerde, erkeklerde ve düşük sosyoekonomik sınıfta bulunan insanlarda daha yaygın olduğuna yönelik çalışmalar da vardır (Ak ve Sayar, 2002; Erdem, Özdemir, Çelik, Balıkcı, Türker ve Özmenler, 2011). Ancak anti sosyal davranışların ve kişilik bozukluğunun belirli refah seviyesinin üstünde olan toplumsal sınıflarda da görülebildiği fakat “yakıştırılmadığı”, bu nitelikteki insanlarda gizli anti sosyallığın söz konusu olduğuna ve anti sosyal davranışların bu kesimler yerine yerine daha yoksul ve madun kesimlerde “tanınırlığının” yüksek olduğuna ilişkin argümanlar da alanyazın da söz konusudur (Black ve Larson, 1999; Reid, 1985).

Okulda veya okul dışında işlenen suçların arkasında bulunan nedenleri açıklayan hem sosyolojik hem de psikolojik çeşitli kuramlara alanyazında rastlamak mümkündür. Bu etkenler ve kuramlar arasında suçun ortaya çıkmasında çeşitli demografik özelliklerin ve kişilik yapısının olduğunu ileri sürenler olduğu gibi Eysenck gibi bazı psikologların suç işlemede genetiğin de önemli yeri olduğunu, suçlu davranış gösterenlerin farklı bir beyin korteksi ile dünyaya geldiklerini iddia ettikleri de görülmektedir. Bunun yanında Sutherland gibi bazı teorisyenler ise suçun içinde bulunulan toplumsal yapıdan ve arkadaş gruplarından öğrenildiğini dile getirmektedir (Ögel, 2014; Zembroski, 2011). Catalano ve Hawkins’in bilişsel ve sosyal gelişim teorisi de zihinsel gelişim evreleri doğrultusunda anti sosyal davranışların kümülatif şekilde okul öncesinden ortaöğretime kadar sürdüğünü iddia etmektedir (Moore, 2011). Çocuk-ergen suçluluğu ile ilgili yapılan araştırmalarda ortaya çıkan ortak profile göre okulda akademik başarısı yüksek öğrencilerin suçtan kaçınma davranışları da yüksek olmaktadır. Suç işlemiş kişilerle yakın ilişki kuranların suça bulaşma oranları da artmaktadır. Okula düzenli devam edenlerin suç işleme oranı düşmektedir. Akademik beklentisi düşük olanların suça bulaşması daha yüksek oranda gerçekleşmektedir. Bunlara ilaveten çevresince veya okulda ötelenmiş, örselenmiş, ihmal edilmiş, görmezden gelinmiş, damgalanmış ve böylece okula karşı yabancılaşmış bireylerin de suça bulaşma oranı daha yüksek şekilde gerçekleşmektedir (Bilici, 2016; Kızmaz, 2004; Ögel, 2014; Sarı, 2018).

Özellikle ergenlik döneminde ve akademik yaşantıları istendik seviyede gerçekleşmeyen bireylerin okula karşı yabancılaşmaları daha yüksek düzeyde olabilmektedir. Bu türdeki bireylerin okulda veya okul dışında suça bulaşmaları, şiddet eylemlerini içselleştirmeleri, okul terkleri daha yüksek oranda seyretmektedir (Kır, Altay ve Ceyhan, 2014; Kocayörük, 2007).

Bu çalışmada *Gerilim Teorisinden* yola çıkarak akademik beklentileri ve yaşantıları düşük, okul bağlılıkları zayıf, okul normlarını yeterince içselleştirmemiş ve kendini akademik göstergelerle öne çıkarmamış bireylere odaklanılmış ve bu bireylerin okulda ve okul dışında suç kabul edilen davranışları sergileyerek varlıklarını öne çıkarma eğilimleri irdelenmiştir.

Ergenlik döneminde bireyde ortaya çıkan psikolojik ve fizyolojik değişimler davranışlara da yansımaktadır. Bu dönemde bireyin hormonlarında ortaya çıkan değişim nedeniyle benlik algısında, aile ve arkadaş ilişkilerinde, okula ve otorite kabul edilen öğretmenlere yaklaşımlarında, sosyal rollerinde, sosyal beklentilerinde yenilikler ortaya çıkmaktadır ve oldukça hassas bir dönem olarak nitelenmektedir (Fetihi, 2002). Bu özel psikolojik ve biyolojik geçiş evresinde bireylerde ailesine, arkadaş çevresine, topluma ve okula karşı çeşitli uyum sorunları ve çatışmalar da zaman zaman görülmektedir (Avcı, 2006). Özellikle akademik beklenti ve başarısı düşük öğrencilerin bir arada olduğu ve ergenliğin ileri yıllarında ortaöğretimin son dönemlerine denk gelen dönemlere doğru otorite kabul edilen okula ve öğretmenlere yönelik isyankâr davranışlar sergilemek ve okul normlarını ve kurallarını çiğnemekten haz almak gibi okula olan düşük bağı gösteren eylemlere rastlamak daha güçlü bir olasılıktır. Bu davranışlar akademik olarak düşük gelişim göstermiş ergenlerin okuldan bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak kopuşlarını da hızlandırmakta yani bireyi okula karşı yabancılaştırmaktadır. Okula karşı yabancılaşmak ise okulda suç ve sapma kabul edilen davranışları sergileme olasılığını da artırmaktadır (Bülbül ve Doğan, 2016).

Okula yabancılaşma ve okulda disiplin suçu arasındaki ilişkiye dair de alan yazında farklı çalışmalar bulunmaktadır (Sankey ve Huon, 1999; Yüksek ve Solakoğlu, 2015). Ancak ortaöğretim öğrencilerinin okulda suç sayılan davranışlarını anti sosyal davranış, olumsuz okul tutumu ve okula yabancılaşma ile açıklayan bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Ergenlik döneminde bulunan ve akademik başarısı düşük öğrencilerin, okulda sıklıkla suç kabul edilen davranışları göstermelerinin arkasında anti sosyal davranışların, okula yabancılaşmanın ve okula dönük olumsuz tutumların önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın, sayılan bağımsız değişkenlerin bir arada ergenlikteki ortaöğretim öğrencilerinin suça eğilimlerini yordama düzeyini ve anti sosyal davranışların suça eğilimde aracılık etkisini ortaya koyması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma, okula karşı olumsuz tutum ve anti sosyal davranış göstermelerinin okulda suç kabul edilen davranışları sergileme eğilimleri üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini inceleyen bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama türündeki araştırmalar iki ve/veya daha fazla değişkenin ilişkisini, birlikte değişiminin derecesini ve varlığını ortaya koymayı amaçlayan çalışmalardır (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Araştırmanın örnekleme

Araştırmada öncelikle amaçlı örneklem çerçevesinde Düzce il merkezinde bulunan 20 ortaöğretim kurumu içerisinde giriş puanı en düşük olan meslek lisesi belirlenmiştir. Bu okul içerisinde ise öğrenciler basit seçkisiz örnekleme metodu ile belirlenmiştir. Toplamda 256 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların tamamı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 9'unun (%3,5) annesi okuryazar ancak ilkokuldan mezunu değildir. 130 öğrencinin (%50,8) annesi ilkokul mezunu, 77 öğrencinin (%30,1) annesi ortaokul mezunu, 31 öğrencinin (%12,1) annesi lise mezunu ve 9 öğrencinin (%3,5) annesi üniversite mezunudur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna bakıldığında 7'sinin (%2,7) okuryazar ancak ilkokul mezunu olmadığı görülmektedir. 81 öğrencinin (%31,6) babası ilkokul mezunu, 90 öğrencinin babası (%35,2) ortaokul mezunu, 65 öğrencinin (%25,4) babası lise mezunu ve 13 öğrencinin (%5,1) babası üniversite mezunudur.

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplamak için kişisel bilgi formu, anti sosyal davranış ölçeği, okul tutumu ölçeği, okula yabancılaşma ölçeği ve suça eğilim envanteri kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup öğrencilerin çeşitli kişisel bilgilerini (cinsiyet, anne-baba eğitimi, gelir durumu, liseye giriş puanı) içermektedir.

Anti-Sosyal Davranış Ölçeği: Bu ölçek Gençtanırım ve Ergene (2014) tarafından lise öğrencilerinde riskli davranışları ölçmek amacıyla geliştirilen Riskli Davranışlar Ölçeğinin bir alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. Anti sosyal davranışlar boyutu ise 10 maddeden meydana gelmektedir. Anti sosyal davranış ölçeği 5'li Likert türündedir ve ölçeğin orijinal formunda bu alt boyutun Cronbach's alpha değeri 0,79 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için ise anti sosyal davranışlar alt boyutunun Cronbach's alpha değeri 0,83 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan bazı örnek maddeler şöyledir: "Okula gitmek benim için işkence gibi". "Elimden geldiğince okuldan kaçırım". "Okul denilince hep soğuk duvarları olan bir bina düşünürüm".

Okula Yabancılaşma Ölçeği: Okula Yabancılaşma Ölçeği Şimşek, Abuzar, Yegin, Şimşek ve Demir (2015) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin AFA ve DFA sonrası kalan maddeleri 21 tanedir ve dört alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla Güçsüzlük, Kuralsızlık, Anlamsızlık ve Sosyal Uzaklık olarak belirlenmiştir. Okula yabancılaşma ölçeği 5'li Likert türündedir ve ölçeğin geneline ilişkin yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's alpha değeri 0,86 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizine göre ölçeğin genel Cronbach's alpha değeri 0,74 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan bazı örnek maddeler şöyledir: "Küfürlü konuştuğum olur". "Eğlence olsun diye arkadaşlarımla canını acıttığım olur". "Etrafımdakilere verdiğim zararı umursamam".

Okul Tutumu Ölçeği: Okul tutumu ölçeği Alıcı (2013) tarafından lise öğrencilerinin okul tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin AFA ve DFA sonrası kalan 20 maddesi ve üç alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlardan ilki *Kişisel Gelişimin Engeli Olarak Okul* olarak isimlendirilmiştir ve okula yönelik olumsuz tutumu ölçmektedir. Okul tutum ölçeği 5’li Likert türündedir ve ölçeğin orijinal versiyonunda güvenirlik katsayısı olan Cronbach’s alpha değeri 0,90 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için yapılan güvenirlik analizinde ise ölçeğin Cronbach’s alpha değeri de 0,90 olarak hesaplanmıştır. İlk alt boyutun ölçeğin orijinal versiyonunda Cronbach’s alpha değeri 0,87 iken bu çalışma için de Cronbach’s alpha 0,87 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada ölçeğin sadece ilgili alt boyutu kullanılmıştır ve analizler bu alt boyutun toplam puanı üzerinden yapılmıştır. Ölçekte yer alan bazı örnek maddeler şöyledir: “Okula gitmek benim için işkence gibi”. “Elimden geldiğince okuldan kaçırım”. “Okul denilince hep soğuk duvarları olan bir bina düşünürüm”.

Suçta Eğilim Envanteri: Suçta Eğilim Envanteri, Ünal (2007) tarafından geliştirilmiştir ve okulda işlenen ve disiplin suçu kabul edilen çeşitli davranışları (kopya çekmek, kavga etmek, madde kullanmak, okulda kaçmak vb.) içeren 10 maddelik bir boyuttan oluşmaktadır. Suçta Eğilim Envanteri 5’li Likert türündedir ve bu araştırma için yapılan Cronbach’s alpha değeri de 0,87 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin orijinal versiyonunda Cronbach’s alpha değerine ilişkin bir bulgu yer almamaktadır. Ölçekte yer alan bazı örnek maddeler şöyledir: “Şu davranışları son bir sene içinde okulda ne sıklıkla yaptınız?” “Bir grupla kavga etmek, birinin eşyasını gasp etmek, kopya çekmek, madde kullanmak, eşyalara veya birine fiziksel ve kasten zarar vermek, okuldan kaçmak”.

Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılının güz döneminde toplanmıştır. Araştırmada kullanılan 4 farklı ölçek toplamda 270 öğrenciye uygulanmış olup bunların içinden 14’ü uygulama yönergesine uygun olmadığından analize dâhil edilmemiştir. Öğrencilere araştırmaya gönüllü olup olmadıkları ilk başta sorulmuş ve katılmak istemediğini belirtenlere ölçme aracı verilmemiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilere çalışmanın bilimsel amaçla yapıldığı ve bu yüzden herhangi bir kişisel bilgi içeren ifade yazmamaları gerektiği de hatırlatılmıştır.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde aşamalı korelasyon, çoklu regresyon modeli ve yol analizi kullanılmıştır. Çoklu regresyon yapılmadan önce bazı varsayımların karşılanıp karşılanmadığına bakılmıştır. Bu varsayımlar arasında normallik ve doğrusallığın bulunması, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorununun olmaması önde gelmektedir. Çoklu bağlantılı sorunu bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonun .80’den yüksek olması halinde ortaya çıkan bir sorun olmakla birlikte bu araştırmada bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonun en faz-

la .64 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çoklu bağlantı sorununun olmadığı görülmektedir. Normallik dağılımlarında $n > 50$ örneklem için bakılan Kolmogrov Smirnov değerinin .05'ten büyük olması dağılımın normalliğine işaret olarak kabul edilmektedir. Ayrıca çarpıklık ve basıklık katsayılarının standart hataya bölümünden elde edilen değer $\pm 1,96$ aralığında olması dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Kolmogrov Smirnov değerlerinin bu araştırmada .05'ten yüksek olduğu görülmektedir. Değişkenler için oluşturulan saçılma diyagramlarına bakıldığında ortaya çıkan şeklin doğrusal bir ilişkiyi tanımladığı ve noktaların bir eksen etrafında toplanma eğiliminde olduğu söylenebilir. Standardize edilmiş yordanan değerler için oluşturulan normal dağılım eğrileri de normale yakın bir dağılım göstermektedir. Bu varsayımların sağlandığı görüldükten sonra gerekli analizler yapılmıştır.

Bulgular

Korelasyona ve Regresyona İlişkin Bulgular

Bu çalışmada lise öğrencilerinin suça eğilimleri bağımlı değişken olarak ele alınmış ve okula yönelik olumsuz tutum, anti sosyal davranış ve okula yabancılaşmanın suça eğilimi ne oranda yordadığı adimsal regresyon ile sınanmıştır. Araştırmada sırasıyla okula yönelik olumsuz tutum, anti sosyal davranış ve okula yabancılaşma regresyon analizine bağımsız değişkenler olarak dâhil edilmiştir. VIF değerinin 5'ten büyük olmaması, tolerans değerinin 0,20'den küçük olmaması ve Durbin-Watson katsayısının 2'den küçük olması varsayımının karşılandığı, bağımsız değişkenler arasında otokorelasyon olmadığı ve en yüksek korelasyon değerinin 0,70'den düşük olduğu görülmüştür. Bu değerlerin istenen uyum indekslerini karşıladığı anlaşılmaktadır (Field, 2009; Tabachnick ve Fidell, 2015). Olumsuz okul tutumu, anti sosyal davranış, okula yabancılaşma ve suç eğilimi arasındaki ilişkilere ait korelasyon değerleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Araştırmanın Bağımsız ve Bağımlı Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Olumsuz Okul Tutumu	Anti sosyal Davranış	Okula Yabancılaşma	Suç Eğilimi
Olumsuz Okul Tutumu	1	0,419**	0,605**	0,360**
Anti Sosyal Davranış		1	0,408**	0,638**
Okula Yabancılaşma			1	0,428**
Suç Eğilimi				1

$n = 256$, * $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 1'de görüldüğü üzere, olumsuz okul tutumu ile anti sosyal davranış ($r = 0,419$, $p < 0,01$), okula yabancılaşma ($r = 0,605$, $p < 0,01$) ve suça eğilim ($r = 0,360$, $p < 0,01$) arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı korelasyon bulunmaktadır. Olumsuz okul tutumu arttıkça anti sosyal

davranış, okula yabancılaşma ve suç eğilimi de artmaktadır. Anti sosyal davranış ile okula yabancılaşma ($r=0,408$, $p<0,01$) ve suç eğilimi ($r=0,638$, $p<0,01$) arasında da orta düzeyde pozitif ve anlamlı korelasyon bulunmaktadır. Anti sosyal davranış arttıkça okula yabancılaşma ve suç eğilimi de artış göstermektedir. Son olarak, okula yabancılaşma ile suç eğilimi ($r=0,428$, $p<0,01$) arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı korelasyon bulunmaktadır. Başka bir deyişle, okula yabancılaşma arttıkça okulda işlenen suçlara olan eğilim de artmaktadır.

Çoklu Aşamalı Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Bu aşamada, okula yönelik olumsuz tutumun, anti sosyal davranışların ve okula yabancılaşmanın okulda işlenen suçlara olan eğilimi sırasıyla ne oranda yordadığına ilişkin aşamalı çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Bağımlı değişken olarak seçilen suça eğilimi yordama analize ilk olumsuz okul tutumu ile başlanmıştır. Çünkü olumsuz okul tutumunun okula yabancılaşmayı etkilediğine ilişkin çeşitli araştırmalar söz konusudur (Morinaj, Scharf, Grecu, Hadjar, Hascher ve Marcin, 2017; Hascher ve Hadjar, 2017). Ardından ikinci adımda analize okula yabancılaşma alınmıştır. Çeşitli araştırmalar okula yabancılaşmanın anti sosyal davranışlar üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Burdek ve Lawska, 2016; Kocayörük ve Şimşek, 2016). En sonda ise anti sosyal davranışların aracılık etkisini ortaya koyabilmek için analize anti sosyal davranış eklenmiştir. Bu analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordanan Model	B	SH _b	β	t	F	p	R	R ²	Tol.	VIF	Durbin-Watson
(Sabit)	14.213	1.157		12.286	37.898		.130	.126			
Olumsuz Okul Tutumu	0.326	0.053	0.360	6.156		0.000 ^b			1.00	1.000	
(Sabit)	6.192	2.040		3.036	90.167		.199	.193			
Olumsuz Okul Tutumu	.145	0.064	0.160	2258		0.000 ^c			.633	1.579	
Okula Ya-bancılılaşma	4.359	0.929	0.332	4.690					.633	1.579	1.871
(Sabit)	-0.013	1.809		-0.007	66.181		.664	.434			
Olumsuz Okul Tutumu	0.009	0.055	0.009	0.155					0.598	1.672	
Okula Ya-bancılılaşma	2.582	0.797	0.196	3.241		0.000 ^d			0.604	1.654	
Anti Sosyal Davranış	6.632	0.636	0.554	10.425					0.787	1.271	

a. Bağımlı Değişken: Suça Eğilim * $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tablo 2’de yer alan R^2 değerleri incelendiğinde ilk aşamada olumsuz okul tutumunun suça eğilimin yaklaşık %13’ünü açıkladığı görülmektedir [(F1,254): 37.898; $p<0,01$]. İkinci aşamada ise okula yabancılaşmanın yordamaya katılması ile açıklanan toplam varyans oranı %19’a yükselmiştir [(F1,254): 90.167; $p<0,01$]. Son olarak anti sosyal davranışların da yordamaya katılması ile açıklanan toplam varyans oranı %44’e çıkmıştır [(F1,254): 66.181; $p<0,01$]. Aşamalı çoklu regresyon analizi sonucunda ortaya çıkan β değerlerine bakıldığında suça eğilimi en fazla anti sosyal davranışların ($\beta = 0,554$) yordadığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla okula yabancılaşma ($\beta=0,196$) ve olumsuz okul tutumu ($\beta = 0,009$) değişkenlerinin geldiği görülmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönüne bakıldığında olumsuz okul tutumu, anti sosyal davranış ve okula yabancılaşmanın ortaöğretim öğrencilerinin suça eğilim düzeylerini pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerin okulda suç kabul edilen davranışlara yönelme eğilimlerini açıklamada olumsuz okul tutumu, anti sosyal davranış ve okula yabancılaşmanın önemli düzeyde bir açıklama varyansına sahip olduğu görülmektedir. Adımsal regresyon sonuçlarındaki β değerlerine bakıldığında zaman ilk adımda analize giren olumsuz okul tutumu ve ikinci adımda analize katılan okula yabancılaşma değişkenlerinin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin üçüncü adımda analize giren anti sosyal davranışlarla birlikte düşünüşe geçtiği görülmektedir. Bu durum üçüncü adımda bağımsız değişken olarak analize giren anti sosyal davranışın bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni toplam yordama oranını düşürdüğünü göstermektedir. Anti sosyal davranışın diğer iki bağımsız değişkenle bağımlı değişken arasında bir aracılık rolünde olması gerektiğine ilişkin bir yeterli neden olarak ele alınabilir. Buradan hareketle bağımlı değişkenin, iki bağımsız değişken tarafından aracı değişken üzerinden (anti sosyal davranış) ne oranda yordandığına ilişkin bir yol analizine gereksinim vardır.

Yol Analizine İlişkin Bulgular

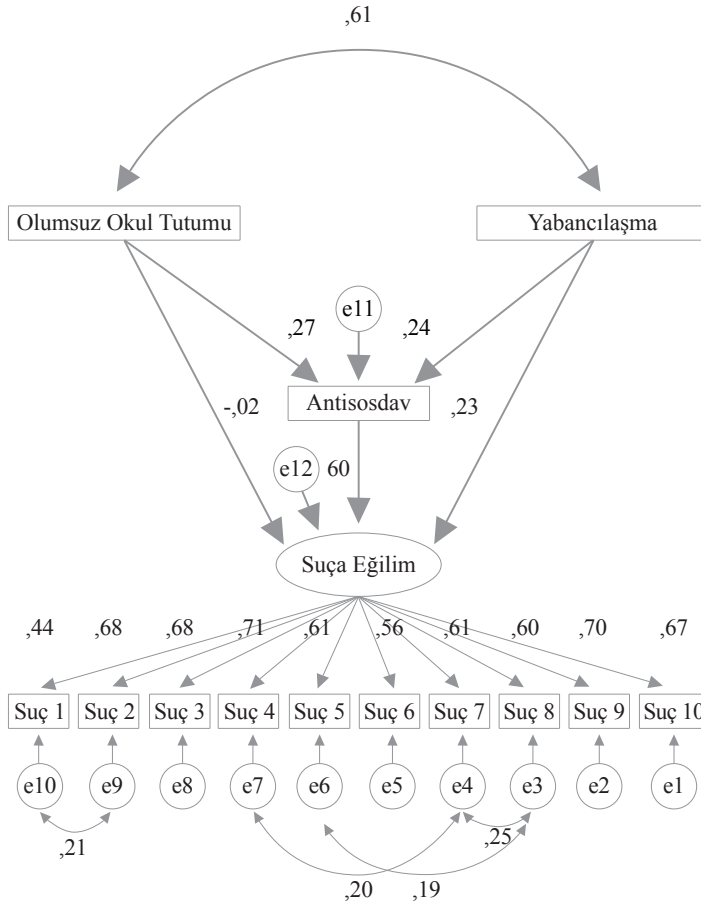
Yordayıcı değişkenlerin (olumsuz okul tutumu, okula yabancılaşma ve anti sosyal davranış) yordanan değişken (suça eğilim) üzerindeki açıklama düzeyini belirlemek amacıyla yol analizi AMOS programı aracılığı ile yapılmıştır. Yol analizi, yordayıcı değişkenlerin yordanan değişken üzerindeki doğrudan ve dolaylı yordama gücünü ortaya koymada etkili bir analiz türüdür. Modele ilişkin uyum iyiliği göstergeleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

χ^2	df	(χ^2/df)	RMSEA	GFI	AGFI	IFI	CFI	NFI	RMR
137,589	60	2,29	0,071	0,92	0,89	0,94	0,94	0,90	0,45

Modele ilişkin uyum iyiliği değerlerine bakıldığında zaman kabul edilebilir aralıkta yer aldıkları görülmektedir ($\chi^2 / df = 2,29 \leq 3$, RMSEA = 0,071, GFI = 0,92; AGFI = 0,89, IFI = 0,94; CFI = 0,94; NFI = 0,90 RMR = 0,45). Yordanan değişkene ilişkin standardize edilmiş yol katsayıları ile bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene doğrudan dolaylı etki değerlerine ilişkin model Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

Standardize edilmiş yol katsayılarına bakıldığı zaman okula yabancılaşmanın anti sosyal davranışları $\beta = 0,24$ düzeyinde yordadığı görülmektedir. Okula ilişkin olumsuz tutumun anti sosyal davranışları yordama $\beta = 0,27$ düzeyindedir. Okula yabancılaşma ile okula ilişkin olumsuz tutum arasında orta düzeyde $r = 0,61$ pozitif korelasyon söz konusudur. Okula yabancılaşmanın, suça eğilimi doğrudan yordama düzeyi $\beta = 0,23$ olarak hesaplanmıştır. Olumsuz okul tutumunun suça eğilimi doğrudan yordaması ise anlamlı değildir. Anti sosyal davranışların suç eğilimini doğrudan yordama düzeyi $\beta = 0,60$ olarak hesaplanmıştır. Dolaylı yordama düzeylerine bakıldığı zaman okula yabancılaşmanın anti sosyal davranış aracılığı ile suça eğilimi $\beta = 0,14$ düzeyinde yordadığı görülmektedir. Okula ilişkin olumsuz tutumun anti sosyal davranışlar aracılığı ile suça eğilimi yordama düzeyi ise $\beta = 0,16$ olarak hesaplanmıştır. Okula yabancılaşma ve olumsuz okul tutumu suça eğilimi %20 oranında açıklarken, anti sosyal davranışlarla birlikte yordama gücü %44'e yükselmektedir. Bu durumda anti-sosyal davranışların suça eğilimi yordamada kısmi bir aracılık etkisine sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4'te standardize edilmiş yol katsayıları aracılığı ile bağımlı değişkenleri bağımsız değişkenlerin yordama düzeyleri verilmiştir.

Tablo 4. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişkeni Yordama Gücü

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız Değişkenler	Standardize edilmiş yordama (<i>Estimate</i>)	Standart Hata (<i>SH</i>)	Kritik Oran (<i>CR</i>)	Anlamlılık derecesi (<i>p</i>)
Anti-sosyal Davranış	Okula yabancılaşma	0,021	0,005	3,886	0,000**
	Olumsuz okul tutumu	0,268	0,077	3,497	0,000**
Suça eğilim	Anti sosyal davranış	0,787	0,093	8,456	0,000**
	Okula yabancılaşma	0,341	0,097	3,501	0,000**
	Olumsuz okul tutumu	-0,002	0,007	-0,349	0,727

**p<0,01

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki doğrudan, dolaylı ve toplam yordama düzeylerini gösteren oranlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Bağımsız ve aracı değişkenlerin suça eğilim (bağımlı değişken) üzerindeki doğrudan, dolaylı ve toplam etkileri

Değişkenler	Yordama Düzeyleri		
	Doğrudan	Dolaylı	Toplam
Olumsuz Okul Tutumu	0,00	0,18	0,18
Okula Yabancılaşma	0,00	0,16	0,16
Anti-sosyal Davranış	0,68		0,68

Tablo 4 ve Tablo 5'ten de anlaşılacağı üzere olumsuz okul tutumunun suça eğilimi açıklaması doğrudan değil de aracı değişken olan anti sosyal davranışlar üzerinden olmaktadır. Okula yabancılaşmanın aracı değişkenle (anti sosyal davranış) bağımlı değişkeni yordama düzeyi ($\beta = 0,23$) doğrudan yordama düzeyinden ($\beta = 0,14$) daha yüksektir. Anti sosyal davranışın doğrudan suça eğilimi açıklama düzeyi ise oldukça yüksek ($\beta = 0,60$) bir orandadır.

Tartışma ve sonuç

Öğrencilerin düşük akademik başarıları ile suça bulaşmaları veya suç sayılan eylemleri tekrar tekrar yapmaları arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırmaya literatürde rastlanmaktadır. Bu çalışmaların ortak bulguları akademik başarıları düşük öğrencilerin okula olan bağlılıklarının da düşük olduğunu, suça kolay bulaşma eğilimi içerisinde olduklarını, akademik beklenti ve umutlarının da düşük düzeyde olduğunu göstermektedir (Bui, 2018; Kızmaz, 2004; Maguin ve Loeber, 1996; Yun, Cheong ve Walsh, 2014). Bunun yanında, akademik başarıyı artırıcı etkinliklerin okullarda daha sık yer alması ve ailelerin bu konuda daha ilgili ve özenli davranış göstermesi çocuk ve ergen suçluluğunu düşürücü etkiye sahiptir (Toldson, Sutton ve Brown, 2012). Alan yazında yapılan bazı çalışmalar okul içinde istenmeyen dav-

ranış sergileyen, okulun norm ve değerlerine uymayan öğrencilerin okul dışındaki yaşantılarında yasalarca suç kabul edilen eylemleri sıklıkla yaptıklarını dile getirmektedir (Weerman, Harland ve Laan, 2007).

Okullardaki veya okul dışındaki çocuk veya ergen suçluluğunda etkili pek çok neden olmakla birlikte alan yazında öne çıkan faktörler arasında kötü arkadaş çevresi, düşük sosyoekonomik düzey, dağılmış ailelere mensup olmak, düşük akademik hayat, kişilik bozukluğu, anti sosyal davranışlar vb. sayılmaktadır (Gyanash, Soku ve Esilfie; 2015). Bunların yanında çocuk ve ergen suçluluğunda aile ve öğretmenlerin de rolü olduğunu ileri süren çalışmalar da alan yazın da yer almaktadır (Duke, 1978; Master, 1948). Bireyin okuldan ve akademik yaşantılardan fazla umutlu olmaması okula olan bağlılığını ve ilgisini düşürmekte ve bu durum okula karşı olumsuz bir tutum almasına hatta okul karşıtı bir kültürün parçası olmaya doğru etki zinciri oluşturabilmektedir. Okuldan yüksek akademik beklentisi olmayan, okulun değer ve normlarını içselleştirmeyen, kuralları hiçe sayan bireylerin bu değerleri, kuralları ve normları ihlal edici davranış içinde olmaları yüksek olasılıktadır. Buna ek olarak aile, öğretmen ya da sosyal çevre desteğini yeterince alamayan, yalnızlaşmış, toplumsal değerlere karşı yabancılaşmış bireylerin de suça bulaşma olasılıkları daha yüksek düzeyde olabilmektedir.

Akademik başarısı düşük ortaöğretim öğrencilerinin (meslek lisesi) okulda işlenen suçlara olan eğilimlerini olumsuz okul tutumu, okula yabancılaşma ve anti sosyal davranış; çerçevesinde açıklamaya çalışan bu araştırmanın sonucunda üç bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni % 44 oranında yordadığı bulunmuştur. Ayrıca olumsuz okul tutumunun, okulda işlenen suçları doğrudan yordama düzeyinin anlamsız olduğu ve anti sosyal davranışlar üzerinden yordamasının anlamlı olduğu görülmektedir. Okula yabancılaşmanın suça eğilimi doğrudan yordama düzeyi, dolaylı yordama düzeyinden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, olumsuz okul tutumu, anti sosyal davranışlar ve okula yabancılaşma arasında orta düzeyde bir korelasyon söz konusudur. Anti sosyal davranışların doğrudan suç eğilimini yordama düzeyi ise oldukça yüksek düzeyde saptanmıştır. Bu bulgular, literatürdeki farklı çalışmaların bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Atherton'un (2013), Bender ve Lösel'in (2011), Liazos'un (1978), Smith ve Stern'in (1997), Yüksek ve Solakoğlu'nun (2016) bulguları da bu bulgular ile örtüşmektedir.

Okula yabancılaşma, anti sosyal davranış ve olumsuz okul tutumu arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler söz konusudur. Okula yabancılaşmış öğrencilerin anti sosyal davranışlar gösterdiği, akademik başarılarının oldukça düşük olduğu, suça eğilimli akran gruplarının içerisinde kendilerine yer edinme çabası içinde oldukları alan yazındaki çeşitli araştırmalarda yer almaktadır (Burdek ve Lawska, 2016; Dishion, Patterson, Stoolmiller ve Skinner, 1991). Ayrıca okula yabancılaşmış öğrencilerin kendilerini öğrencilik rollerinin dışına ittikleri, okulun beklediği ve istediği davranışların tam tersine davranışlar sergileme

eğilimlerinin de oldukça güçlü olduğu araştırmalarda vurgulanmıştır (Heimer ve Matsueda, 1997; Morinaj, Scharf, Grecu, Hadjar, Hascher ve Marcın, 2017). Ayrıca, Bülbül ve Doğan'ın (2016) bulguları, okula yabancılaşmış, okulu sevmeyen, mesleki ve gelecek beklentileri düşük olan, eğitimsel amaçlarını gerçekleştiremeyeceklerini düşünen öğrencilerin suça bulaşma ve suç kabul edilen davranışları sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum *Gerilim Teorisinde* ileri sürüldüğü gibi okulun alt sosyoekonomik toplumsal sınıftaki öğrencileri etiketleyici ve engelleyici tavrına karşın hızlanan okula yabancılaşma, okuldan nefret etme, okuldan bilişsel olarak kopmasının bir uzantısı olarak yorumlanabilir (Kızmaz, 2004).

Okulda istenmeyen ve suç kabul edilen davranışları sergileyen öğrencilerin çeşitli özellikleri alan yazında betimlenmiştir. Bunlar arasında düşük akademik başarı, okul yönetiminin olumsuz tutumları, ekonomik yetersizlikler ve arkadaş grupları (Kızmaz, 2004), sınıf tekrarı yapmış olmaları ve ailelerinin ilgisizliği (Taylan, Genç ve Keskin, 2016), aile içi şiddete maruz kalma (Ayan, 2011) önemli etkiye sahiptir. Ayrıca etiketlenme (Lieberman, Kirk ve Kim, 2014), yabancılaşma (Liazos, 1978), anti sosyal davranışlar da (Burdek, 2016) okulda işlenen suçlarda ve istenmeyen davranışlar da önemli etki derecesine sahiptir. Olumsuz okul tutumunun okulda işlenen suçları doğrudan açıklama düzeyi anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu literatürdeki bazı çalışmaların bulguları ile örtüşmemektedir (Dembo, Briones-Robinson, Wareham, Winters, Ungaro ve Schmeidler, 2014).

Okullarda suç kabul edilen davranışların ortaya çıkmasında öğrenciden, aileden, akran gruplarında kaynaklı nedenlere olabileceği gibi alan yazındaki çeşitli araştırmalara göre okulun kendi iklimi de düşük akademik başarının yaygınlık kazanmasını, bireyin gelişim çağına göre uygun olmayan ve istenmeyen davranışlar sergilemesini, anti sosyal davranışların ve suç sayılan eylemlerin ortaya çıkmasını hızlandırmaktadır. Özellikle bu okul ikliminin genellikle kentlerin periferisinde konumlanan ve ekonomik ve kültürel sermayeden yoksul yoksun insanların yoğunlukla bulunduğu yerlerde olduğu görülmektedir (McEvoy ve Welker, 2000). Jenkins (1995) ise okula bağlılık ile okulda işlenen suçlar arasında önemli bir korelasyona işaret etmektedir. Öğrencinin okula bağlılığının düşük olması, suç işlemeye olan yatkınlığını artırabilmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin etkili olmayan liderlik becerileri ve okul yönetiminin yaptığı yanlış uygulamalar öğrencilere yönelik yabancılaştırıcı, dışlayıcı ve okul bağlılığını düşürücü davranışları da okulda istenmeyen davranışların sıklıkla görülmesinde etkili olan faktörler arasında sayılmaktadır (Blase ve Blase, 2002; Odetola, Erikson, Bryan ve Walker, 1972).

Çocuk ve ergen suçluluğu günümüzde okullarda ve okul dışında önemli bir toplumsal ve pedagojik sorun olmaya devam etmektedir. Bireylerin suç işleme eğilimlerini veya suça bulaşma olasılıklarını artıran pek çok risk faktöründen söz edilebilir. Bunlar kişinin kendinden, ailesinden, okulundan, öğretmenlerinden veya sosyal çevresinden, medyadan vb. olabilmek-

tedir. Kimi zaman bu faktörlerin bazıları bir arada bulunmakta ve bireyi suça daha güçlü şekilde itebilmektedir. Öğrencilerin okula karşı olumsuz tutum geliştirmelerine veya okula karşı yabancılaşmalarına neden olan birey dışı faktörler çoğunlukla sosyal çevreden kaynaklı olabilmektedir. Sosyal çevreden yeterince psikolojik destek alamayan ve kendini yalnız hisseden veya sistematik şekilde yalnızlaştırılmış, damgalanmış ve benliği zedelenmiş bireylerin anti sosyal davranışlar göstermesi daha güçlü bir olasılıktır. Bu nitelikteki bireylerin de okulda veya okul dışında suça karışmaları sosyal desteği, aile desteği, öğretmen ve akran desteği yüksek olan bireylere göre daha fazla olabilmektedir.

Öğrencilerin okula bağlılığını güçlendirecek türde pedagojik etkinliklerin yapılması ve öğrencilere bu etkinliklerde çeşitli rol ve sorumlulukların verilmesi başarıma duygusunu güçlendirebilir. Başarıma duygusu güçlü bireylerin okula ve akademik yaşantılara ilişkin daha çok ümitli olması beklenen bir durumdur. Bu nitelikteki bireylerin ulaşmak istedikleri amaçları olduğundan varmak istedikleri belirli hedefleri bulduğundan okulda veya okul dışında özellikle toplumsal otoritelerce veya yasalarca meşru kabul edilmeyen davranışları sergilemeleri ise uzak bir olasılık olarak ele alınabilir. Bunların yanında öğretmenlerin etkili liderlik becerileri sergilemeleri de öğrencilerin okul bağlılığını artırmada ve dolayısıyla da okulda işlenen suçların azalmasında etkili olabilir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlar arasında yalnızca bir okul türünde (meslek lisesi) ve bir okulda sadece erkek öğrencileri içeren bir örneklem çerçevesinde yapılmış olması, suç kabul edilen davranışların art alandaki nedenlerini ilişkisel bir formda ortaya koyacak şekilde odak grup görüşmelerine veya bireysel görüşmelere yer vermemesi sayılabilir. Farklı çalışmalarda daha derinlikli olacak şekilde suç kabul edilen davranış örüntüleri irdelenebilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. ve Karadaş, H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 49-66.
- Ak, İ. ve Sayar, K. (2002). Antisosyal kişilik bozukluğunda sosyobiyolojik etkenler. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 12, 155-158
- Akar, N. (2006). Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları (Denizli ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli-Türkiye.
- Atherton, D. (2013). The relationship between the school environment and antisocial behaviour. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, RMIT University, Melbourne, Australia.
- Atıcı, R. (2014). Sınıf içerisinde öğrenci davranışlarına etki eden etmenler. *International Journal of Social Science*, 28, 413-427.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-63.
- Ayan, S. (2011). Receiving disciplinary punishment at school, being exposed to family violence. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12,137-142.
- Bender, D., & Lösel, F. (2011). Bullying at school as a predictor of delinquency, violence and other anti-social behaviour in adulthood. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 21, 99-106.
- Bilici, İ. (2016). İnfomal öğrenme, çocuk ve suç olgusu. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 16(36), 55-78.
- Blase, J., & Blase, J. (2002). The dark side of leadership: Teacher perspectives of principal mistreatment. *Educational Administration Quarterly*, 38(5), 671-727.
- Black, D., & Larson, C. L. (1999). *Bad Boys, Bad Men*. New York: Oxford.
- Bui, L. (2018). Examining the academic achievement–delinquency relationship among southeast Asian-Americans. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(6), 1556-1572.
- Burdek, A., & Ławska, W. (2016). Reasons for alienation leading to anti-social and delinquent behaviour among juveniles, according to the juveniles themselves. *Państwo i Społeczeństwo*, 4, 55-68.

- Bülbül, S. ve Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59, 31-36.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Dembo, R., Briones-Robinson, R., Wareham, J., Winters, K., Ungaro, R., & Schmeidler, J. (2014). Brief intervention impact on truant youth attitudes to school and school behavior problems: A longitudinal study. *Journal of Educational Development Psychology*, 4(1), 163-193.
- Deniz, D. (2017). Suç davranışına etki eden psikopatolojik süreçler. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 3(2), 1-8.
- Dishion, T., Patterson, G., Stoolmiller, M., & Skinner, M. (1991). Family, school, and behavioral antecedents to early adolescent involvement with antisocial peers. *Developmental Psychology*, 27, 172-180.
- Duke, D. (1978). Student behavior, the depersonalization of blame, and the society of victims. *The Journal of Educational Thought*, 12(1), .
- Durmaz, O. (2017). Antisosyal kişilik bozukluğunda zarar verici davranış örüntülerinin ve madde kullanım profilinin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtileri ile ilişkisi. *Düşünen Adam*, 30, 194-201.
- Erdem, M., Özdemir, B., Çelik, C., Balıkcı, A., Türker, T., & Özmenler, K. N. (2010). Antisosyal kişilik bozukluğu olgularının şiddet suçu niteliğine göre mizaç ve karakter özellikleri. *Klinik Psikiyatri*, 13, 113-118.
- Fetihi, L. (2002). Ergenlik ve toplum. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 62-68.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE.
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A General The Theory Of Crime*. Stanford: Stansford Universtiy Press.
- Güler, M. (2010). Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *TBB Dergisi*, 355-372.
- Gyansah, S., Soku, R., & Esilfie, G. (2015). Child delinquency and pupils' academic performance in Fumesua municipal assembly primary school in the Ejisu-Juaben Municipality, Ashanti Region, Ghana. *Journal of Education and Practice*, 6(12), 107-120.

- Hascher, T., & Hadjar, A. (2018). School alienation: Theoretical approaches and educational research. *Educational Research*, 60(2), 171-188.
- Heimer, K., & Matsueda, R. (1997). A symbolic interactional theory of motivation and deviance: Interpreting psychological research, D. Osgood (Ed.), *Motivation and delinquency* (s. 223-276) içinde, Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Jenkins, P. H. (1995). School delinquency and school commitment. *Sociology of Education*, 221-239.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health*, 12, 597- 605.
- Jessor, R. (1998). *New perspectives on adolescent risk behaviors*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Kahveci, N. (2012). Genel liselerde karşılaşılan disiplin sorunlarının uzamsal incelenmesi: İstanbul'dan bir ilçe örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 64-92.
- Kır, İ., Altay, C., & Ceyhan, E. (2014). Lise 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin ve şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 155-174.
- Kızılcılık, S. (1992). *Sosyoloji teorileri II*. Konya: Kuzucular Ofset.
- Kızıltan, G. S. (1986). *Kişinin silinen yüzü: Çağımızda yabancılaşma sorunu*. İstanbul: Metis.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç- okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Kocayörük, E. (2007). Lise öğrencilerinin yabancılaşma ve anne-baba ilişkiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim, Bilim, Toplum*, 5(17), 92-111.
- Kocayörük, E., & Şimşek, Ö. (2016). Parental attachment and adolescents' perception of school alienation: The mediation role of self esteem and adjustment. *The Journal of Psychology*, 150(4), 405-421.
- Liazos, A. (1978). School, alienation, and delinquency. *Crime&Delinquency*, 355-370.
- Lieberman, A., Kirk, D., & Kim, K. (2014). Labeling effects of first juvenile arrests: Secondary deviance and secondary sanctioning. *Criminology*, 1-52.
- Maguin, E., & Loeber, R. (1996). Academic performance and delinquency. *Crime and Justice*, 20, 145-264.

- Master, J. (1948). Juvenile delinquency: A parent teacher challenge. *The Journal of Educational Sociology*, 21(7), 385-390.
- McEvoy, A., & Welker, R. (2000). Antisocial behavior, academic failure, and school climate: A critical review. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(3), 130-140.
- Moore, M. (2011). Psychological theories of crime and delinquency. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21, 226-239.
- Morinaj-Turkina, J., Scharf, J., Grecu, A., & Hadjar, A. (2017). School alienation: A construct validation study. *Frontline Learning Research*, 5(2), 36-59.
- Odetola, T., Erickson, E., Bryan, C., & Walker, L. (1972). Organizational structure and student alienation. *Educational Administration Quarterly*, 8(1), 15-26.
- Ögel, K. (2014). *Çocuk, suç ve bireyselleştirilmiş iyileştirme*. Ankara: Adalet Bakanlığı.
- Pauwels, L., & Svensson, R. (2015). Schools and child antisocial behavior: In search for mediator effects of school-level disadvantage. *SAGE Open*, 1-13.
- Reid, W. (1985). Antisocial personality: A review. *Hosp Com Psychiatry*, 36, 831-837.
- Riley, D. (2007). Anti-social behaviour: Children, schools and parents. *Education and the Law*, 19(3-4), 221-236.
- Sankey, M., & Huon, G. (1999). Investigating the role of alienation in a multicomponent model of juvenile delinquency. *Journal of Adolescence*, 22(95), 107.
- Sardoğan, M., & Kaygusuz, C. (2006). Antisozyal kişilik bozukluğu tanısı almış ve almamış olan bireylerin duygusal zeka düzeyleri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 85-102.
- Sarı, E. (2018). Lise öğrencisi ergenlerin suça yönelik tutumları ve ilişkili faktörler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Siyez, D., & Aysan, F. (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko-sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 145-171.
- Smith, C., & Stern, S. (1997). Delinquency and antisocial behavior: A review of family processes and intervention research. *Social Service Review*, 382-420.
- Tabachnick, B., & Fidel, L. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı (Mustafa Baloğlu, Çev.)*. Ankara: Nobel.

- Taylan, H., Genç, Y. ve Keskin, Y. (2016). Sakarya’da Risk Altındaki Lise Gençliğinin Profili. *ICPES, 24-26 Ağustos 2016*, (s. 507-522). İstanbul.
- Toldson, I., Sutton, R., & Brown, R. (2012). Preventing delinquency and promoting academic success among school- age African American males. *Journal of African American Males in Education*, 3(1), 12-29.
- Tunç, B., Yıldız, S. ve Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü: Bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 384-403.
- Türk, T. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinde duygusal istismar, disiplin cezaları ve okula yabancılaşma arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Weerman, F., Harland, P., & Laan, P. (2007). Misbehavior at school and delinquency elsewhere: A complex relationship. *Criminal Justice Review*, 32(4), 358-379.
- Yılmaz, F. (2015). Ergen suçları ergen suçlulara yönelik okul içindeki düzenlemeler ve Türk ceza kanunu karşılaştırması. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 335-354.
- Yun, I., Jinseong, C., & Walsh, A. (2014). The relationship between academic achievement and likelihood of police arrest among delinquents. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(5), 607-631.
- Yüksek, D. ve Solakoğlu, Ö. (2015). The relative influence of parental attachment, peer attachment, school attachment, and school alienation on delinquency among high school students in Turkey. *Deviant Behavior*, 723-747.
- Zembroski, D. (2011). Sociological theories of crime and delinquency. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21, 240-254.

THE PREDICTION LEVEL OF NEGATIVE ATTITUDE TOWARDS SCHOOL, SCHOOL ALIENATION AND ANTI-SOCIAL BEHAVIOR ON JUVENILE DELINQUENCY

Extended Abstract

Introduction

Crime is defined as prohibited by law because it violates social rules and order. There are sociological, criminological, pedagogical and psychological causes and effects of criminal behavior. There are sociological, criminological, pedagogical and psychological causes and effects of criminal behavior. The lack of a positive social and family environment, the quality of peer groups, the quest for identity acquisition, failures in school life etc. factors can be effective in showing behaviors that can be accepted as crimes in adolescence (Yılmaz, 2015). The increasing prevalence of unwanted and disciplinary student behaviors in schools is one of the most important educational problems in recent years (Tunç, Yıldız ve Doğan, 2015; Kahveci, 2012). There are varieties of factors that can cause students to exhibit this kind of negative behavior in schools. Among these reasons, students, teachers, peer groups, school, environment and family reasons come to the fore (Akar, 2006; Atıcı, 2014; Kızmaz, 2004).

It is thought that anti-social behaviors, alienation and negative attitudes towards school have a significant effect on the students who are in adolescence and have low academic success, often show criminal behavior. It is considered that this study is important in terms of the predictive level of adolescent secondary school students' tendency to crime and the effect of anti-social behaviors on mediation tendency. Although there have been studies in the literature that alienation from school and negative school attitudes directly affect the behaviors that are accepted as crimes at school, there are no studies in which antisocial behaviors are mediating variables.

Method

This research was designed in a relational screening model to examine the direct and indirect effects of secondary school students' alienation from school, negative attitudes towards school and anti-social behavior on their tendency to exhibit criminal behavior. Relational surveys are the studies aiming to reveal the relationship, degree and presence of two and / or more variables (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2012).

Sampling: In this study, firstly, a vocational high school with the lowest entry score was determined among 20 secondary education institutions in Düzce city center. Within this school, students were determined by simple random sampling method. 256 students participated in the study. All participants were male students.

Data Collection: Personal data form, anti-social behavior scale (developed by Gençtanirim and Ergene, 2014), school attitude scale (developed by Şimşek, Abuzar, Yegin, Şimşek and Demir, 2015), school alienation scale (developed by Buyer, 2013) and crime trend inventory (developed by Ünal, 2007) were used to collect data.

Analysis: The data were analyzed using stepwise correlation, multiple regression model and path analysis. Before assuming multiple regressions, some assumptions were examined. These assumptions include the existence of normality and linearity, and the absence of multiple connection problems between independent variables. The multicollinearity problem is a problem that arises when the correlation between the independent variables is higher than .80, but the maximum correlation between the independent variables is .64. Therefore, it is seen that there is no multi-connection problem. For normality distributions, the Kolmogrov Smirnov value, which is examined for $n > 50$ samples, is greater than .05 is considered as a sign of the normality of the distribution. Furthermore, the fact that the skewness and kurtosis coefficients are within ± 1.96 range from the standard error division indicates that the distribution is normal. Kolmogrov Smirnov values are higher than .05 in this study.

Findings

According to the research findings, there is a moderate positive and significant correlation between negative social attitudes and anti-social behavior, alienation from school and tendency to crime. As negative school attitudes increase, anti-social behavior, alienation from school and crime tendency increases. There was also a moderate positive and significant correlation between anti-social behavior and alienation from school and crime tendency. As anti-social behavior increases, alienation and crime tendency increase. Finally, there is a moderate positive and significant correlation between school alienation and criminal tendency.

According to the results of the regression, it is seen that negative school attitude explains about 13% of the tendency to crime in the first stage. In the second stage, the total variance rate explained by the inclusion of alienation from school increased to 19%. Finally, the total variance rate explained by the inclusion of anti-social behaviors increased to 44%. As a result of the stepwise multiple regression analysis, it is seen that anti-social predominate the crime tendency. Then, alienation to school ($\beta = 0.196$) and negative school attitude were observed. When the direction of the relationships between the variables is examined, it is seen that negative school attitude, anti-social behavior and alienation of school positively predict the level of crime tendency of secondary school students. As a result, it is seen that negative school attitude, anti-social behavior and alienation from school have a significant level of explanation variance in explaining the tendency of secondary school students to behave in schools.

Discussion and Result

Many studies investigating the relationship between students' low academic achievement and the fact that they are involved in criminal offenses or repeated offenses are found in the literature. The common findings of these studies indicate that students with low academic achievement have low levels of commitment to school, tend to engage in crime easily, and their academic expectations and hopes are low (Bui, 2018; Kızmaz, 2004; Maguin ve Loeber, 1996; Yun, Cheong ve Walsh, 2014). In addition, the fact that activities that increase academic achievement take place more frequently in schools more related and caring behaviors have a lowering effect on juvenile and adolescent delinquency (Toldson, Sutton ve Brown, 2012).

Key Words: Anti-Social Behavior, Alienation, Negative School Attitude, Crime Tendency